

Eduskunnan talousvaliokunnalle
TaV@eduskunta.fi
Asia: HE 36/2026 vp

Kirjallinen lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi elintarvikemarkkinalain ja oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 6 §:n ja 5 luvun 2 §:n muuttamisesta

Kuluttajaliitto ry (jälj. Kuluttajaliitto) kiittää mahdollisuudesta antaa talousvaliokunnalle kirjallinen lausunto otsikkoasiasta. Kuluttajaliitto esittää kohteliaimmin seuraavat huomiot:

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi elintarvikemarkkinalakia. Esitykseen sisältyy uusi 4 c §, joka koskee ostajan oman tuotemerkin eli ns. private label -tuotemerkin suosimisen kieltoa.

Kuluttajaliitto on pitänyt valmisteluvaiheessa esityksen tavoitteita kannatettavina mutta huomauttanut, että mikäli kauppa joutuisi ehdotetun 4 c §:n mukaisesti rajoittamaan omien tuotteidensa näkyvyyttä tai esillepanoa, heikentäisi tämä kuluttajien mahdollisuuksia löytää kohtuuhintaisia vaihtoehtoja. Kuluttajaliitto on nähnyt tarpeellisena täydentää vaikutusarvioita kuluttajavaikutusten osalta. Myös lainsäädännön arviointineuvosto on todennut, että esitysluonnoksen pohjalta on voinut jäädä käsitys, että elintarvikkeiden hinnat saattaisivat nousta.

Kuluttajaliiton teettämien kyselytutkimusten perusteella joka neljäs kuluttaja on jo vuosia elänyt taloudellisessa ahdingossa (Aula Research 2025, N=1149). Kotitalouksien taloudellinen tilanne ei edelleenkään näytä kohenemisen merkkejä, vaan suunta on jopa huonompaan (Aula Research 2025, N=1021). Lähes puolella (48 %) Kuluttajaliiton syksyllä 2025 teettämän kuluttajakyselyn vastaajista taloudellinen tilanne oli pysynyt samankaltaisena viimeisen vuoden aikana, mutta jopa 37 % kertoi taloudellisen tilanteensa kehittyneen huonompaan suuntaan. Lisäksi 44 prosenttia kuluttajista oli viimeisen puolen vuoden aikana joutunut säästämään nimenomaan elintarvikeostoksissa. Kaupan edullisemmat vaihtoehdot ovat siten monelle kuluttajalle välttämättömyys.

Lausuntopalautteen myötä esityksen vaikutusarvioita on täydennetty täsmennyksellä, jonka mukaan kaupan omia merkkejä ei olla kieltämässä. Säännös jättää kuitenkin edelleen epäselväksi, miten kaupan omia tuotteita saa sijoittaa hyllyyn ja miten erilaiset tuotteet huomioidaan menekinedistämisessä. Lisäksi esityksen vaikutusten arviointi jää edelleen yleistasoiseksi ja suppeaksi hintavaikutusten osalta. Kuluttajaliitto näkee, että sääntely voi ehdotetussa muodossaan edelleen vaikuttaa kaupan omien tuotteiden saatavuuteen ja näkyvyyteen tavalla, joka olisi kuluttajien edun vastaista.

Kuluttajaliitto painottaa, että ehdotettu säännös ei tämänhetkinen kuluttajien taloudellinen ahdinko huomioiden saa johtaa elintarvikkeiden hinnan nousuun tai valikoimien yksipuolistumiseen.

Helsingissä 13.4.2025

Kuluttajaliitto ry
Viivi Kuosa, juristi, OTM